

Олександра АНТОНІВ, Oleksandra ANTONIV

Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine

ORCID: 0000-0002-8114-2486

e-mail: oleksandra.antoniv@lnu.edu.ua

1000 й 1 слово, або перший досвід словника-мінімуму для вивчення української мови як іноземної на рівні A1

***1000 and 1 words,
or the first experience with a lexical minimum for learning
Ukrainian as a foreign language at the A1 level***

The article examines the structure and approaches to compiling the lexical minimum for the A1 level of Ukrainian as a foreign language. Previous studies on the creation of language minimums, as well as the language material of the analyzed dictionary, have been researched regarding the compliance of the study stage with the *Standardized requirements for the Ukrainian language as a foreign language*. The article emphasizes the significance of the work carried out by author's colleagues. The dictionary contains a selected number of lexemes, as well as communicatively oriented examples of the use of these lexemes in sentences. The extensive experience of working with international students is evidenced by the author's attention to the dictionary, not only in terms of vocabulary and grammar but also the emphasis on words and the use of various intonation constructions in the examples, which is especially important at the initial stage of language learning. The thematic catalog of the dictionary proves to be helpful.

Keywords: lexical minimum, minimum vocabulary, lexical competence, linguistic competence, communicative competence

У статті розглянуто структуру і підходи до укладання лексичного мінімуму для рівня A1 з української мови як іноземної. Проаналізовано попередні дослідження зі створення мовних мінімумів, а також мовний матеріал аналізованого словника з огляду на відповідність етапу навчання і *Стандартизованим вимогам з української мови як іноземної*. Відзначено вагомість доробку колег. Словник містить відібрану кількість лексем, а також комунікативно спрямовані приклади використання цих лексем у реченнях. Про великий досвід роботи з іноземними студентами свідчить увага авторок

словника не лише до лексики та граматики, а й до наголошування слів та використання різних інтонаційних конструкцій у прикладах, що особливо важливо на початковому етапі. Помічним є тематичний каталог словника.

Ключові слова: лексичний мінімум, словник-мінімум, лексична компетенція, мовна компетенція, комунікативна компетенція

У сучасній українській лінгводидактиці та навчальній лексикографії відчуваємо значну потребу в підручниках і навчальних посібниках, які б базувалися на чітких методологічних принципах укладання дидактичної літератури, ураховували етап навчання та були комунікативно спрямовані. Саме тому словник українських слів *1000 й 1 слово*¹ авторства Оксани Туркевич і Ксенії Бородін є дуже важливим та актуальним здобутком на сучасному етапі розвитку української лінгводидактики.

Словник охоплює лексичний та граматичний матеріал для рівня A1 – початкового рівня вивчення української мови як іноземної. До переліку тем ввійшли лексеми на позначення щоденного життя людини, її зовнішнього вигляду, основних дій, природних явищ і об'єктів, предметів щоденного вжитку. Важливо, що авторки ґрунтують відбір матеріалу на *Генеральному регіонально анотованому корпусі української мови (ГРАК) 2022 року*², що дає змогу об'єктивно відібрати лексичні одиниці. Попри те, що в українській лексикографії наявні словники-мінімуми (Соломії Бук³, Флорія Бацевича та Зиновія Партика⁴, Наталії Зайченко і Сусанни Воробйової⁵ та інших авторів), жоден із них не є водночас комунікативно спрямованим та не містить пропозиції мінімізації лексичного та граматичного матеріалу на конкретному мовному рівні, який відповідає шкалі рівнів за *Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти*⁶.

Підхід авторок навчального словника дає змогу викладачам української як іноземної орієнтуватися в обсязі мовного матеріалу, потрібного для навчання

¹ О. Туркевич, К. Бородін, *1000 й 1 слово: словник українських слів для A1*, <https://edoc.hu-berlin.de/handle/18452/28897>, [5.04.2024].

² *Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК)*, уклад. М. Шведова, Р. фон Вальденфельс, С. Яригін, А. Рисін, В. Старко, Т. Ніколаєнко та ін., Київ–Львів–Єна 2017–2023, uas Corpus.org, [5.11.2023].

³ С. Бук, *3000 найчастотніших слів наукового стилю сучасної української мови*, наук. ред. Ф. С. Бацевич, Львів 2006; С. Бук, *3000 найчастотніших слів розмовно-побутового стилю сучасної української мови*, наук. ред. Ф. С. Бацевич, Львів 2006.

⁴ Р. В. Ардан, Ф. С. Бацевич, З. В. Партико, *Комп'ютерний словник-мінімум української мови* [в:] „Мовознавство”, № 4–5, 1996, с. 34–40.

⁵ *Навчальні мінімуми з української та російської мов для іноземців*, уклад. Н. Ф. Зайченко, С. А. Воробйова, Київ 1995.

⁶ Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with new descriptors, <https://rm.coe.int/cefr-companion-volumewith-new-descriptors-2018/1680787989>, [5.11.2023].

студентів на початковому рівні вивчення мови, а також є необхідним ресурсом для самих студентів, які хочуть перевірити свої знання після опанування рівня А1.

Позитивним для користувача словника є ілюстрація вживання лексики та граматичних конструкцій у реченнях, які також укладено відповідно до мінімізації мовного матеріалу і які складаються з наявних у словнику лексем.

Серед ресурсів, на які спиралися авторки словника, зазначено *Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною А1–С2. Зразки сертифікаційних завдань*⁷, рекомендовані Колегією Міністерства освіти України. Добре було б доповнити список бібліографії іншомовними ресурсами, про які авторки згадують, проте самих покликань не наводять, зокрема йдеться про лексичні мінімуми з інших мов.

Про сучасність посібника свідчить і те, що авторки вводять до його реєстру фемінітиви, які регламентує сучасний український правопис⁸. Думаю, що покликання на останній також було б доречно додати.

Спрощує роботу для викладачів української як іноземної тематичний покажчик, який запропонували авторки. Добре було, на наш погляд, доповнити деякі рубрики.

- Наприклад, у розділі „Людина” є зовнішній вигляд і лексема *характер*, але немає лексем, які б характеризували характер людини (пропонуємо ввести лексеми: *веселий, добрий, сумний* тощо).
- Авторки логічно обґрунтували наявність назв країн, які входять до реєстру: *Білорусь, Велика Британія, Італія, Канада, Молдова, Німеччина, Польща, Румунія, США, Туреччина, Україна, Угорщина, Франція, Японія*, але в розділі „Країни, мови” вирішили дати лише прикметники: *англійський, український, німецький, польський, російський*, прислівник *по-українськи*. Чи не варто було б доповнити цей ряд прикметників і прислівників?
- Вивчення української мови відбувається в полікультурному і полімовному світі, тому вважаю за доречне доповнити список свят (*Великдень, Різдво, день народження*) на початковому рівні назвами найважливіших свят в ісламі: *Рамадан і Курбан Байрам*.
- Авторки цілком логічно аргументували залучення мінімуму власних географічних назв. Проте хотілося б також почути аргументацію, чому саме ті, а не інші чоловічі та жіночі імена увійшли до реєстру словника. Чи були доступні для авторок статистичні дослідження українського іменника останніх років? Чому до реєстру не увійшли такі імена, як *Оксана, Данило, Галина, Ірина, Ольга, Тарас* та ін.?

⁷ *Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною А1–С2. Зразки сертифікаційних завдань: посібник*, уклад. Г. Бойко, Д. Мазурик, О. Антонів, О. Синчак, Київ 2020.

⁸ *Український правопис*, <https://mo.gov.ua/storage/app/sites/19/standarty/pravopys/ukr.prapopys-2019.pdf>, [5.11.2023].

- До тематичного розділу „Місто: інституції” увійшли лексеми *ферма, село, автомат* та інші, що не є логічним. Можливо, варто було розширити межі назви, наприклад: „Місце: місто, село, інституції”.

Про великий досвід роботи з іноземними студентами свідчить увага авторок не лише до лексики й граматики, а й до наголошування слів та використання різних інтонаційних конструкцій у прикладах, що особливо важливо на початковому етапі.

Радимо перед публікацією посібника усунути

1) деякі неточності в позначенні наголосів:

- виправити некоректне позначення наголосів: *Це моє́ рідне́ місто. На ву́лиці те́плó. Котра́ за́раз годі́на? Я про́шу тебе́ допомогти́;*
- проставити знак наголосу у реченнях: *Уночі́ я спала добре. Сьогодні гарне голубе небо. Ми живемо́ в центрі.*

Також у вступі чи у списку використаної літератури варто покликатися на онлайн словники чи друковані лексикографічні джерела, за якими звірено наголошування слів.

2) порушення правил милозвучності: *контекст вживання (уживання), До списку увійшла (ввійшла), Я бу́ла на кораблі́ у (в) мо́рі, Ура́нці ми бі́гали у (в) па́рку, Ви вже у (в) по́їзді? Це мій внук (онук) Іва́н, Це ціка́ва впра́ва.*

3) лексичні повтори: *страховий поліс* (у розділах „На кордоні” і „Подорож”, *клієнт / клієнтка* (двічі в одному розділі „Покупки”);

4) уживання слів у невластивому значенні: *Ці́лий (увесь) день па́дає дощ.*

5) орфографічні одруки: *країни „Великої Сі́мки” („Великої сімки”), Мо́жеш поклади́ (покласти) о́дяг у ша́фу, будь ла́ска?*

6) технічні зауваги до скорочень слів: *Кл. в. і К. в.* (на позначення кличного відмінка).

Більшість висловлених зауважень мають дискусійний характер і не применшують важливості запропонованої на розгляд праці.

Переконані, що такого типу навчальний словник є першою ластівкою сучасної початкової лексикографії для вивчення української мови як іноземної і заслуговує на обов’язкове поширення у Центрах українознавства, як в Україні, так і за кордоном, а також відкриває новий етап для українських дидактів, які можуть тепер обґрунтовано укладати програми та підручники для рівня А1.

ЛІТЕРАТУРА / REFERENCES

- Ардан Р. В., Бацевич Ф. С., Партико З. В., *Комп’ютерний словник-мінімум української мови* [в:] „Мовознавство”, № 4–5, 1996, с. 34–40. [Ardan R. V., Bacevič F. S., Partiko Z. V., *Komp’uternij slovník-mínimum ukráin’s’koj’ movi* [v:] „Movoznavstvo”, № 4–5, 1996, с. 34–40.]

- Бук С., 3000 найчастотніших слів наукового стилю сучасної української мови, наук. ред. Ф. С. Бацевич, Львів 2006. [Buk S., 3000 najčastotniših sliv naukovoogo stilu sučasnoï ukrains'koï movi, nauk. red. F. S. Bacevič, L'viv 2006.]
- Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК), уклад. М. Шведова, Р. фон Вальденфельс, С. Яригін, А. Рисін, В. Старко, Т. Ніколаєнко та ін., Київ–Львів–Сна, 2017–2023, uacorporus.org., [5.11.2023]. [General'nij regional'no anotovaniï korpus ukrains'koï movi (GRAC), uklad. M. Švedova, R. fon Val'denfel's, S. Ârigin, A. Risin, V. Starko, T. Nikolaenko ta in., Kiïv–L'viv–Êna, 2017–2023, uacorporus.org., [5.11.2023].]
- Навчальні мінімуми з української та російської мов для іноземців, уклад. Н. Ф. Зайченко, С. А. Воробйова, Київ 1995. [Navčal'nî mînimumi z ukrains'koï ta rosij's'koï mov dlâ inozemciv, uklad. N. F. Zajčenko, S. A. Vorobjova, Kiïv 1995.]
- Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною А1–С2. Зразки сертифікаційних завдань: посібник, уклад. Г. Бойко, Д. Мазурик, О. Антонів, О. Синчак, Київ 2020. [Standartizovanî vimogi: rîvnî volodînnâ ukrains'koï movoï âk inozemnoï A1–S2. Zrazki sertifikacijnih zavdan': posibnik, uklad. G. Bojko, D. Mazurik, O. Antoniv, O. Sinčak, Kiïv 2020.]
- Туркевич О., Бородин К., 1000 й 1 слово: словник українських слів для А1, <https://edoc.hu-berlin.de/handle/18452/28897>, [18.07.2024]. [Turkevič O., Borodin K., 1000 ŭ 1 slovo: slovník ukrains'kih sliv dlâ A1, <https://edoc.hu-berlin.de/handle/18452/28897>, [18.07.2024].]
- Український правопис, <https://mova.gov.ua/storage/app/sites/19/standarty/pravopys/ukr.pravopys-2019.pdf>, [5.11.2023]. [Ukrains'kij pravopis, <https://mova.gov.ua/storage/app/sites/19/standarty/pravopys/ukr.pravo-2019.pdf>, [5.11.2023].]
- Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with new descriptors, <https://rm.coe.int/cefr-companion-volumewith-new-descriptors-2018/1680787989>, [5.11.2023].

Антонів Олександра – українська мовознавиця, старша викладачка кафедри українського прикладного мовознавства Львівського національного університету імені Івана Франка.